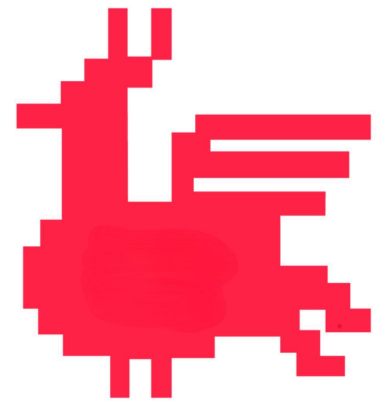

NOIN VIISI FAKTA KALEVALASTA

Nurmes 7.10.2025

Sari Kaasinen
Kulttuurin ja matkailun
monitaituri

MuT

1. KALEVALA ON SUOMEN JA KARJALAN KANSALLISEEPOS

- ❖ Kalevala on suomenkielisen kirjallisuuden tunnetuin teos ja osa maailman eeposperinnettä.
- ❖ **Kalevalan on koonnut Elias Lönnrot**
 - Lönnrot halusi luoda teoksen, joka osoitti suomen kielen ja kulttuurin pitkän historian. Kalevalan syntyyn vaikuttivat myös 1800-luvun tieteelliset ja taiteelliset virtaukset sekä suuret eurooppalaiset aatteet, kuten kansallisuusaate.
 - Elias Lönnrot kirjoitti Kalevalan karjalaisten, suomalaisten ja inkeriläisten kansanrunojen pohjalta.
- ❖ Esikuvina olivat muut eurooppalaiset eepokset, kuten antiikin Kreikan eepokset, Homeroksen Ilias ja Odysseia.
- ❖ Ilmestyttyään Kalevala vaikutti muun muassa Viron kansalliseepoksen, Kalevipoegin, syntyyn.
- ❖ **Meidän tuntemamme Kalevala julkaistiin vuonna 1849.**

1833 Sikermä-Kalevala

1833 Alku-Kalevala / Runokokous Väinämöisestä

*1835 Kalewala taikka Wanhoja Karjalan Runoja
Suomen kansan muinosista ajoista*

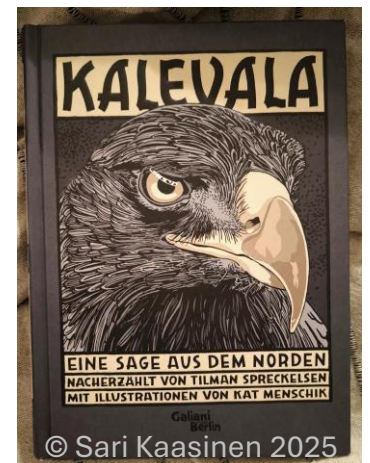
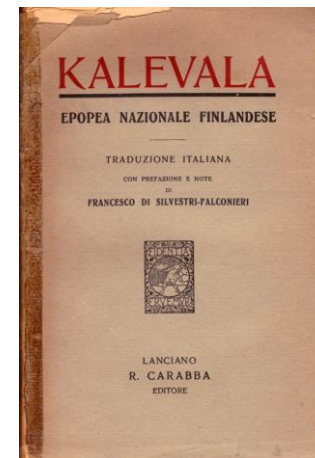
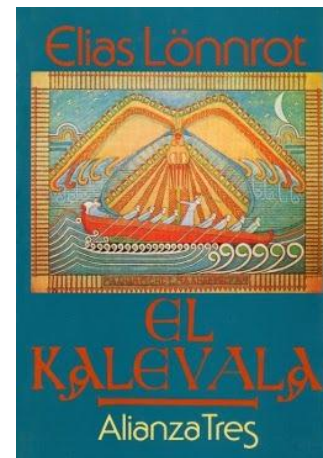
1849 Uusi Kalevala

1862 Koulu-Kalevala / Lyhennetty Kalevala

**Tiesitkö, että voit
lukea Kalevalan
vaikka swahiliksi,
japaniksi tai
farsiksi?**

2. KALEVALA ON KÄÄNNETYIN SUOMENKIELINEN TEOS

- ❖ Kalevala on käännetty 62 eri kielelle ja se on ylivoimaisesti eniten käännetty suomenkielinen teos.
- ❖ Kalevala on sekä suullista perinnettä että kirjallista kulttuuria
- ❖ Kalevala on inspiroinut kirjailijoita ympäri maailman, esimerkiksi J. R. Tolkien

3. KALEVALAN ON KOONNUT ELIAS LÖNNROT

(9.4.1802-19.3.1884 Sammatti)

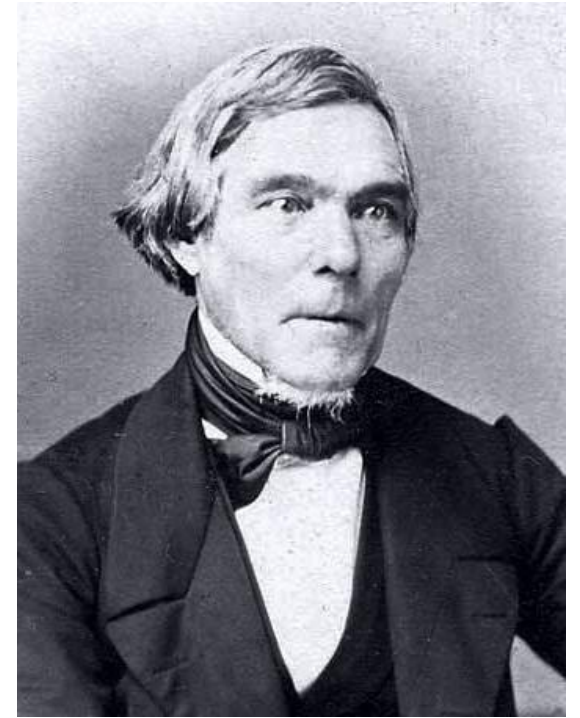
Elias Lönnrot

- ❖ Oli monitietäjä ja suomen kielen uudistaja
- ❖ Filosofi, tiedemies, toimittaja, kielentutkija
- ❖ Lääkäri, keksijä, kasvitieteen uranuurtaja

Elias Lönnrot

- ❖ Kiinnostui opiskeluaikoinaan suomalaisesta runoudesta ja suomen kielestä.
- ❖ Teki eurooppalaisten esikuvien innoittamana 9 runonkeräysmatkaa v. 1828-1839, joilla keräsi aineistoa muun muassa runonlaulajilta: Juhana Kainulainen, Arhippa Perttunen, Ontrei Malinen, Mateli Kuivalatar
- ❖ Keräsi, kokosi ja koosti Kalevalan runonlaulajilta kerätyistä runoista.
- ❖ Yhtenäisti runojen murteet, muokkasi ja kirjoitti itse säkeitä sekä loi teokseen eräänlaisen yhteinäiskielen.

Tiesitkö, että
**Elias Lönnrot oli
myös tuottelias
virsirunoilija?**

Julkaisuja:

- *Kanteletar taikka Suomen Kansan Wanhoja Lauluja ja Virsiä* 1840
- *Flora Fennica* 1860
- *Suomalaisen talonpojan koti-lääkäri*, 1867
- *Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja*, 1880
- *Suomen kansan muinaisia loitsurunoja* 1880

4. KALEVALASSA ON

❖ 50 RUNOA ja 22795 SÄETTÄ

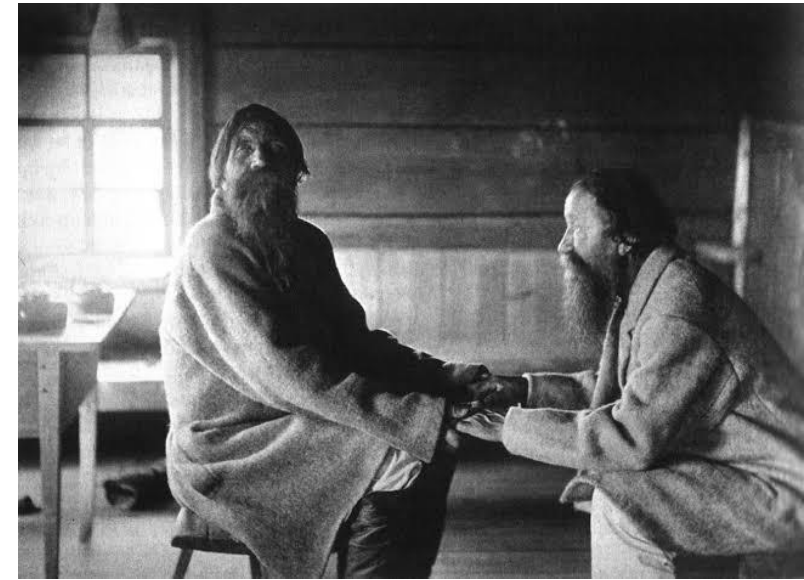
- Varsinaista juonta ei ole
- Runoissa kerrotaan:
 - Maailman synty
 - Kanteleen synty
 - Taotaan Sampo
- Sekä soditaan ja juonitellaan
 - herätetään kuolleita henkiin
 - pidetään häät

❖ Kalevalan tunnetuimmat henkilöt

- Väinämöinen
- Seppä Ilmarinen
- Aino
- Louhi Pohjolan emäntä
- Joukahainen
- Kullervo

❖ KALEVALAMITTA

- Kalevalan runot on kirjoitettu erityiseen mittaan, kalevalamittaan, jota kutsutaan nelipolviseksi trokeeksi
- Säkeissä on usein alkusointu: **va-ka, van-ha Väinämöinen**
- Lähes kaikki Kalevalan runot ovat laulettua perinnettä
- Runolaulujen yleisin tahtilaji 5/4
- Vuonna 1849 ilmestyneessä Kalevalasta ei ole yhdeksää nykysuomen aakkosta: b, c, d, f, q, w, x, z ja å.

Mieleni minun tekevi,
Aivoni ajattelevi
Lähteäni laulamahan,
Saa'ani sanelemahan,
5 Sukuvirttä suoltamahan,
Lajivirttä laulamahan;
Sanat suussani sulavat,
Kielelleni kerkiävät,
10 Hampahilleni hajoovat.
Veli kulta, veikkoseni,
Kaunis kasvinkumppalini!
Lähe nyt kanssa laulamahan,
Saa kera sanelemahan,

Tietä mielitehtoisien,
Nuorisossa nousevassa,
Kansassa kasuavassa,
Noita saamia sanoja,
30 Virsiä virittämiä
Vyöltä vanhan Väinämöisen,
Alta ahjon Ilmarisen,
Joukahaisen jousen tiestä,
35 Pohjan peltojen periltä,
Kalevalan kankahilta.
Niit' ennen isoni lauloi
Kirvesvartta vuollessansa,
Niitä äitini opetti

Kulttuuriperintö on kaikkea sitä, mitä ihmiset ovat luoneet, vaalineet ja siirtäneet eteenpäin sukupolvelta toiselle.

Aineeton eli elävä kulttuuriperintö on tapoja, käytänteitä, perinteitä, tietoja ja taitoja, jotka tunnustetaan osaksi omaa kulttuuriperintöä.

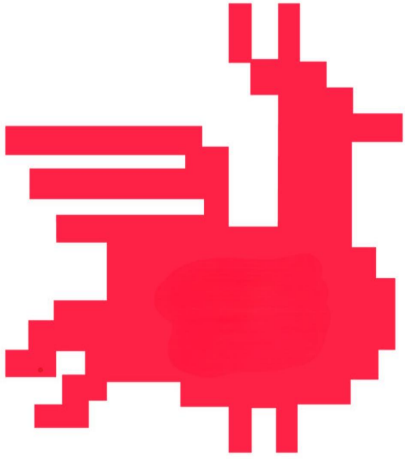
Aineellinen kulttuuriperintö tarkoittaa konkreettisia, fyysisiä kohteita ja esineitä, jotka kertovat kulttuurista ja historiasta. Näitä voivat olla esimerkiksi rakennukset, arkeologiset jäännökset, maisemat ja museoesineet.

5. KALEVALA KULTTUURIPERINTÖNÄ

- ❖ **Kalevalan aineeton kulttuuriperintö**
perustuu suulliseen suomalais-karjalaiseen runolauluperinteeseen, joka muuntui käyttäjiensä / esittäjiensä suissa.
- ❖ **Kalevalan aineellinen perintö**
Vienan Karjalan runokylät, runonlaulajien talot, Elias Lönnrotin keruumatkoihin liittyvät arkistot sekä taideteokset, kuten Akseli Gallen-Kallelan Kalevala-maalaukset.
- ❖ **Kalevala - elävää kulttuuriperintöä**
inspiroi nykytaiteilijoita, muusikoita ja kirjailijoita ja sen teemoja tulkitaan yhä uudelleen eri taiteenlajeissa ja populaarikulttuurissa.

***Kalevala* on saanut Euroopan komission myöntämän kulttuuriperintötunnuksen keväällä 2024.**

Kalevala on yksi harvoista aineettoman kulttuuriperinnön kohteista, joille on myönnetty Euroopan kulttuuriperintötunnus. Tunnus myönnettiin *Kalevalalle* nimenomaan ajassa elävänä eepoksena.

6. KALEVALAN MAAILMANKUVA

❖ Heijastaa esikristillistä, suomalais-karjalaista ajattelua, jossa ihminen, luonto ja henkimaailma elävät jatkuvassa vuorovaikutuksessa.

❖ Yhdistää myyttisen ajattelun, syvän luontosuhteen, toistuvan aikakäsityksen ja tietäjäyden keskeisen roolin.

Myyttisyys

- Kalevalan perusta on myyttinen ajattelu.
- Maailmaa ei selitetä tieteellisesti, vaan **kertomusten ja symbolien avulla**.
- Myytit ovat yhteisön tapoja selittää maailman alkuperä, järjestys ja moraaliset säännöt.
- Kaikki ilmiöt liittyvät suurempiin kertomuksiin ja kosmisiin voimiin.

Luontosuhde

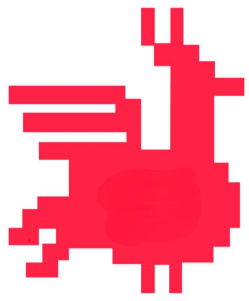
- Luonto ei ole ihmisestä erillinen, vaan elävä ja toimiva kokonaisuus.
- Metsät, vedet, eläimet ja taivaan kappaleet ovat täynnä voimia ja henkiä.
- **Ihminen ei hallitse luontoa**, vaan toimii sen rytmien mukaisesti ja on osa sen kiertokulkua.
- Luonto tarjoaa elannon, mutta vaatii myös kunnioitusta ja tietoa.

Aikakäsitys

- Kalevalan maailmassa aika ei ole lineaarinen, vaan **myyttinen ja toistuva**.
- Mennyt ja nykyinen sulautuvat yhteen, ja myyttinen aika on aina läsnä: sankarien ja jumalallisten olentojen teot vaikuttavat jatkuvasti nykyhetkeen ja yhteisön elämään.

Tietäjäys ja sanan voima

- Tietäjä ei ole vain viisas mies, vaan henkilö, joka kykenee liikkumaan näkyvän ja näkymättömän maailman välillä.
- Sanan ja laulun avulla tietäjä voi **luoda, muuttaa ja ylläpitää todellisuutta**.

KALEVALA JA TIETÄJYYS

- ❖ Ennen kristinuskon leviämistä suomalais-karjalaisessa kulttuurissa vallitsi **shamanistinen ja animistinen maailmankuva**
- ❖ Kalevala on syvästi sidoksissa shamanistiseen maailmankuvaan ja tietäjäperinteeseen, jossa **sanoilla, laululla ja tiedolla oli luova ja hallitseva voima.**
- ❖ Tietäjäyys Kalevalassa oli syvästi rituaalista ja kulttuurisesti arvostettua tietoa.
- ❖ **Kalevalassa tietäjät toimivat**
 - parantajina ja loitsijoina
 - henkimaailman välittäjinä
 - yhteisön viisauden ja rituaalisen tiedon kantajina
- ❖ **Kalevalan runojen shamanistisia teemoja:**
 - Sielunmatkat ja rajan ylitykset
 - Laulun ja sanan voima
 - Muodonmuutokset
 - Rituaalit
 - Luonnon sekä henkien kanssa toimiminen
- ❖ **Kalevalan tietäjiä:**
 - **Väinämöinen** - Kalevalan keskeinen tietäjä, laulaja ja sanan hallitsija.
 - **Louhi** - sekä henkisen että fyysisen maailman rajojen hallitsija.
 - **Ilmarinen** - seppä, luonnonvoimien hallitsija - takoo taivaankannen ja Sammon.
 - **Lemminkäinen** - loitsija ja sankari, joka kuolee ja palaa takaisin tuonpuoleisen kautta

KALEVALA JA KANTELE

KANTELE

- ❖ Kalevalan tunnetuimpia ja tärkeimpiä symboleja
- ❖ myyttinen esine, jolla on syvä kulttuurinen ja symbolinen merkitys.
- ❖ liittyy laulamiseen, tietäjyyteen ja maailmankaikkeuden järjestykseen.

KANTELEEN SYNTY

- ❖ Ensimmäisen kanteleen loi Väinämöinen
 - kantele syntyy jättiläiskalan eli hauen leukaluusta
 - Kielet Väinämöinen punoo **neidon hiuksista**.
- ❖ Kun Väinämöinen alkaa soittaa, kaikki luonnon olennot - ihmiset, eläimet ja jopa taivaan kappaleet - pysähtyvät kuuntelemaan.

KANTELE SYMBOLOI

- ❖ Tietäjän taitoa ja laulun voimaa
- ❖ Luonnon ja ihmisen välistä yhteyttä
- ❖ Kulttuurista jatkuvuutta ja perinnettä

Tiesitkö, että
karjalaisissa
kanteleissa oli
5-15 kieltä?

KALEVALAISUUS

- **Kalevalaisuus** on *Kalevalaan* liittyvää henkistä, esteettistä, aineetonta, aineellista ja elävää perintöä
- Kalevalaisuus toimii myös **symbolisena ja ideologisena käsitteenä**
 - määrittää kulttuurista identiteettiä ja samalla päättää, mitä kalevalaisuudella halutaan tarkoittaa sekä millaisia arvoja siihen liitetään
 - määrittäminen on usein **ideologisesti latautunut teko**
- Esimerkiksi: Kalevalainen kansa, Kalevalaiset naiset, kalevalainen luontosuhde ja kalevalainen jäsenkorjaus
- Kalevalaisuus elää niin kauan kun siitä kumpuavaa perintöä käytetään, tulkitaan ja kerrotaan uusille sukupolville.

KALEVALAINEN RUOKAPERINNE

- pohjautuu suomalais-karjalaiseen maatalous-, kalastus- ja metsästyskulttuuriin
- Ruokaperinne seurasi vuodenkiertoa: kevään kylvö, kesän keruut, syksyn sadonkorjuu ja talven säilöminen loivat elämän ja samalla ruokavuoden rytmin.
- Arjen ruokaa olivat hapanruisleipä, puurot, kala, riista, maitotuotteet ja luonnon antimet, kuten marjat ja sienet.
- Juhlapöydässä korostuivat leipä, olut, riistapaistit, lohi ja yhteisölliset kestit.
- SUOLA oli juhlaruokaa!

**RIISISTÄ TEHTYJÄ KARJALANPIIRAKOITA
EI SYÖTY KALEVALAISESSA
RUOKAPÖYDÄSSÄ!**

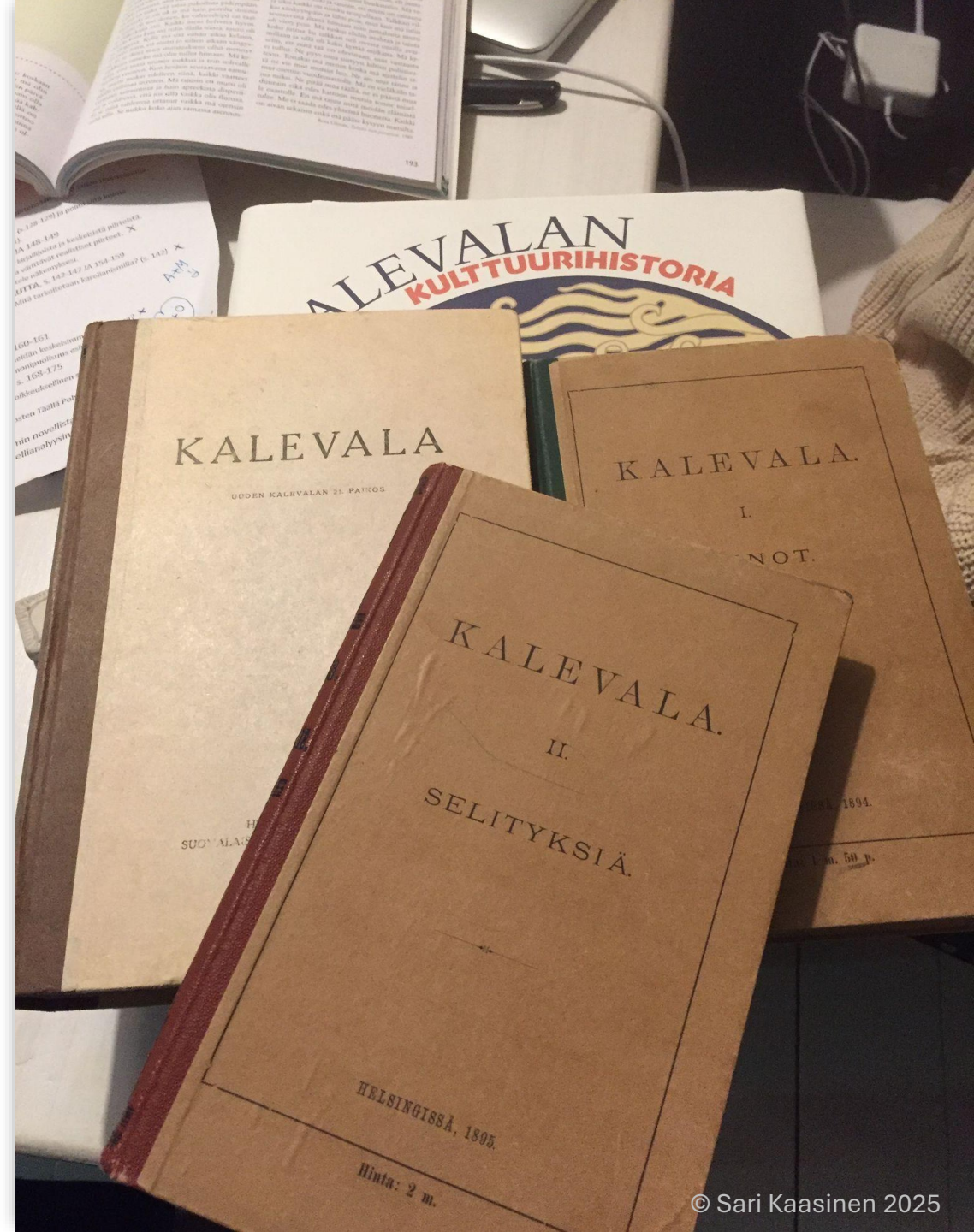
EUROPEAN REGION OF GASTRONOMY
SAIMAA CANDIDATE 2024

KUKA OMISTAA KALEVALAN?

- Kalevala on **yhteistä kulttuuriperintöämme**
- Kalevalaa ei omista kukaan yksittäinen taho, suku tai perikunta, vaan se on meidän kaikkien yhteinen eepoksemme
- Kalevalaan ei voi soveltaa tekijänoikeuksia
 - Kalevalan runoja, säkeitä ja tarinoita voi vapaasti käyttää, kääntää ja soveltaa
- **Suomalaisen Kirjallisuuden Seura eli SKS** (perustettu 1831) hallinnoi lähdeaineistoa, joten heidän aineistojaan käytettäessä on noudatettava arkiston käyttöehtoja ja viittausohjeita.
- Kalevalaan liittyvää kulttuuriperintöä ylläpitävät ja vaalivat myös monet muut tahot, kuten:
 - **Kalevalaseura** (perustettu 1911)
 - **Museot ja arkistot**
 - **Suomen valtio**, joka on julistanut Kalevalan osaksi kansallista kulttuuriperintöä.

MITEN KÄYTTÄÄ KALEVALAA VASTUULLISESTI

Kulttuurisensitiivisyys

- tietoisuus kulttuurieroista ja niiden kunnioittava huomioiminen
- Oleellinen ominaisuus eri kulttuureista tulevien ihmisten toimivan vuorovaikutuksen kannalta

Kulttuurillinen kestävyys

- kyky säilyttää tai kehittää kyseiselle kulttuurille ominaisia arvoja sekä asenteita
- estää globalisaation aiheuttamaa kulttuurien yhteensulautumista.

KALEVALAN VASTUULLINEN JA KÄYTTÖ

1. Tiedä, mistä ammennat
 - Maailmankuva
 - Myyttisyys
 - Tietäisyys
2. Ota tieto mukaan työhön
 - Faktat kuntoon!
3. Huomioi, että olet kulttuuriperinnön tulkitsija ja toimit sen välittäjänä
4. Mieti, miten käytät Kalevalan kieltä ja runomittaa
5. Ymmärrä vastuu, jossa olet
 - Ideologisesti latautunut teko
 - Tunnista sensitiivisyys
6. Pysty perustelemaan oma työsi
7. Erotu muista – löydä oma kalevalaisuutesi!

Tiesithän, että perinne jatkuu vain jatkamalla ja uusien tulkintojen tekemisellä?

KIITOS!

Lemminkäisen äiti
Akseli Gallen-Kallela 1897